

Лимар Ю. М.

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри дошкільної та початкової освіти

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

м. Чернігів, Україна

Василюк Я. Є.

студентка факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

м. Чернігів, Україна

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ

УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У період бурхливого науково-технічного розвитку, швидкого росту наукових знань і їх широкого застосування у виробництві одним з головних завдань освіти є розвиток креативного мислення, пізнавальних здібностей учнів, уміння вчитися. Розв'язання цього завдання органічно пов'язане з активізацією навчання, з розробкою системи методів і прийомів навчання, які спрямовані на формування пізнавальної активності учнів, засвоєння ними навчального матеріалу, розвиток інтелектуальних здібностей та креативного мислення учнів. Оскільки саме розвиток креативного мислення дозволить дитині у майбутньому знаходити ефективні рішення для будь-яких проблем, а також – досягти бажаного результату, самореалізуватися.

Мета статті: розкрити особливості розвитку креативного мислення молодших школярів в освітньому процесі.

Креативне мислення дитини є придатним середовищем для її адаптації в соціумі, тому що, насамперед, діяльність дитини в своїй основі має елементи творчості та оригінальності, спрямована на задоволення соціальних потреб, є важливим чинником у період її зростання. Засвоюючи досвід повсякденного життя в суспільстві, дитина пізнає кожен його етап, здійснюючи власні відкриття та створюючи навколо себе індивідуальний простір, в якому відчуває себе захищеною. Протягом всього життя людина злагоджено працює,

розвивається; вчиться аналізувати проблеми, що виникають; прогнозує своє майбутнє, виявляє суперечності; досягає високих результатів своєї діяльності і відчуває задоволення від цього. А постійним помічником та основою цих процесів є креативність людини, її винахідливість.

«Креативність» (від англійського слова «creativity») – досить стійка особливість людини, яка проявляється у творчій обдарованості, схильності до творчості. Креативність – це прояви оригінальності, вміння творити, здійснювати винаходи та вносити новизну в навколишній світ [5].

Саме на початку ХХІ століття в теорії й практиці особливо гостро стоїть проблема формування креативної особистості. Сучасність вимагає нестандартного бачення проблеми, пошуку дієвих нешаблонних рішень, кількох варіантів розв'язання запропонованої задачі, розгляд відомого з нових позицій. Така творча діяльність дитини забезпечується специфічними здібностями, які називають креативністю. Вона полягає в умінні висувати неординарні ідеї, уникати в мисленні традиційних схем [1].

Молодший шкільний вік – сенситивний період для розвитку креативності учнів, оскільки є періодом бурхливих процесів перетворень у фізіології й психіці особистості [2].

Здатність до креативності у молодших школярів є неймовірно високою. Дитина високої творчої спрямованості бажає з головою заглибитись у те, що її цікавить, вона дуже винахідлива в образотворчій діяльності, іграх, висловлює багато різних міркувань [1].

У цьому віці навчальна діяльність є дуже привабливою, адже саме за успіхами у навчанні дорослі та однолітки оцінюють дитину як особистість, що певною мірою віддзеркалюється на самоповазі та самооцінці дитини, її самосприйнятті. Авторитет учителя в розвитку особистості набуває надзвичайного значення, бо у 6-7-річному віці дитині притаманний механізм наслідування. Тому вчителю під час освітнього процесу слід враховувати ці особливості розвитку особистості молодшого школяра, щоб створити необхідні умови для розвитку його творчого потенціалу.

Важливим завданням початкової школи є вчасне виявлення здібностей кожної дитини, її можливостей, у тому числі й креативності. На поведінковому рівні вона проявляється показниками:

- значно краще, ніж у однолітків, розвинене мовлення і мислення;
- інтерес до музики, образотворчого мистецтва, читання, рахування у ранньому віці;
- цікавість та спрага до знань;
- бажання досліджувати навколишній світ [5].

Учені виділяють такі складові креативних здібностей: творча уява, творче мислення, використання прийомів організації творчої діяльності [5].

Виховання творчої особистості, починаючи з молодшого шкільного віку – одне із головних завдань учителя початкових класів. Сучасні освітні програми, інноваційні процеси, які відбуваються у школі наголошують на необхідності розвивати природні задатки та таланти дітей. Це можливо лише за умови створення атмосфери творчості, яка спонукає учнів пізнавати й дивуватися, приймати рішення в нетипових ситуаціях [5].

Розвитку креативного мислення учнів сприятиме використання:

- інноваційних технологій (ігрових технологій; технології розвитку критичного мислення; диференційованого навчання; розвивального навчання, інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ);
- інтерактивних технологій: технологій кооперативного навчання (робота в парах, ротаційні трійки, два – чотири – всі разом, карусель, робота в малих групах, акваріум); колективно-групової діяльності (обговорення проблеми в загальному колі, мікрофон, незакінчені речення, навчаючи – учусь, мозковий штурм, ажурна пилка, вирішення проблем); ситуативного моделювання (імітаційні ігри); опрацювання дискусійних питань (метод ПРЕС, займи позицію);
- методу проектів;
- рівневої диференціації;

- проблемного викладання (створення проблемної ситуації – проблемний діалог – традиційні пояснення замінюють «відкриттям знань»),
- задач практичного змісту;
- нестандартних уроків (урок-змагання, урок-казка, круглий стіл, інтегровані уроки, урок-подорож і т.д.);
- логічних задач, кросвордів, ребусів;
- особистісно орієнтованого навчання (підтримка та розвиток природних якостей учня, його здоров'я, індивідуальних здібностей; допомога у становленні його суб'єктності, соціальності, творчої самореалізації);
- міжпредметних зв'язків;
- заохочення, створення яскравих наочно-образних уявлень, навчально-пізнавальна гра, створення ситуації успіху, спонукання до пошуку альтернативних рішень, виконання творчих завдань, створення ситуації взаємодопомоги – прийоми психолого-педагогічної підтримки діяльності учнів;
- психологічного супроводу – створення емоційного настрою на початку уроку, релаксація, фізкультхвилинка, рефлексія [3].

З метою активізації навчальної діяльності учнів доцільно використати вправи, які сприяють формуванню комунікативно-мовленнєвих та творчих компетентностей учнів, а саме: «Мікрофон» (можна застосувати на підсумковому етапі уроку); «Вилучи зайве», «Роз'єднай слова» (для мотивації навчальної діяльності); «Дешифрувальник», «Морський бій» (під час оголошення теми та завдань уроку); «Мозковий штурм», «Ґронування» (для актуалізації опорних знань). Із великим задоволенням діти виконують вправи «Читання з передбаченням», «Незакінчені речення», «Тестування».

Як один з прийомів створення проблемної ситуації можна використати «хвилинка міркування», що сприяють розвиткові креативного мислення.

Чим більше створюється для учнів ситуацій утруднення, які вони спроможні подолати, тим інтенсивніше у них розвивається інтерес до знань, науки, навчання. І креативні здібності вихованців зростають [3].

З метою виявлення ставлення учителів до досліджуваної проблеми було проведено опитування серед учителів молодших класів. Педагогам було запропоновано питання: «Чи необхідно розвивати креативність в учнів молодших класів. Чи розвиваєте ви творче мислення у дітей свого класу? Як саме?». Аналіз відповідей учителів свідчить, що 86% переконані, що робота в цьому напрямі необхідна й зазначають, що вона є обов'язковою складовою їхніх уроків. Інші 14 % наголосили на важливості розвитку креативного мислення, але у позаурочний час, щоб «не заважати навчальному процесу». Отримані результати свідчать, що розвиток креативного мислення у дітей займає не останнє місце у навчанні й вихованні. Є досить важливим в організації освітнього процесу.

Отже, схильність до творчості є у кожної дитини. Тому потрібно виявити індивідуальні творчі задатки дитини й створити умови для їх розвитку з 1 року навчання в школі. Це можливо лише за умов створення в класі атмосфери творчості, підтримки, використання учителем нестандартних методів, форм та прийомів навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барко І. В., Тютюнников А. М. Як визначити творчі здібності дитини. Київ, 1991. 79 с.
2. Павленко В.В. Розвиток креативності молодших школярів як педагогічна проблема. *Проблеми освіти: наук-метод. зб. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України*. Київ, 2015. С. 152-158.
3. Розвиток креативного мислення молодших школярів. URL : <https://vseosvita.ua/library/rozvitok-kreativnogo-mislenna-molodsih-skolariv-34293.html> (дата звернення : 30.11.2018).
4. Розвиток креативності молодших школярів. URL : https://knowledge.allbest.ru/pedagogics/3c0b65635b2bd78a5c43b88421306c27_0.html (дата звернення : 27.11.2018).
5. Станіславчук І. М. Розвиток креативного мислення учнів початкових класів через використання творчих завдань: навч.-метод. посіб. Вінниця, 2017. 41 с.